

Avrupa'ya kafa tutarken ekonomi

Referandumu kazanmak AKP açısından bir varoluş sorunuuydu. Bu uğurda Avrupa ülkelerine ölçüyü kaçıran kof milliyetçilikler taslamak kendi politika yapma biçimlerinin “raconuna” uygundu. Hollanda'ya kadın bakanı kaçak yollardan yollamak ve bir “siyasi olay” yaratarak sözde haklılık üzerinden şoven milliyetçi duyguları gıdıklamak, kısa vadeli algı yönetimleri ile yol alan bir siyasi formasyon açısından hiç sorun teşkil etmiyordu. Ama dış politika iç politikaya benzemiyordu; vatandaşların belleği kısa olabilirdi, ama yabancı ülkelerin değil. Üstelik Hollanda ve Avusturya gibi daha dişe uygun görülen ülkeler yerine Almanya gibi Avrupa'nın lokomotifi (ve giderek dünyada hegemon adaylığına soyunan) bir ülke hedefe konulunca, krizin tekil ülkeler boyutlarını aşarak AB çapına yükselmesi an meselesiydi. Ve nitekim beklenen oldu.

Dış politikayı kısa vadeler toplamalarına indirgeyen –yani tutarlı bir uzun vadeli politika hedefine sahip olmayan- bir arabesk iktidar türü açısından, bunu anlamlandırmak biraz zaman alacak gibi görünüyor. Krizi hâlâ Almanya'daki sonbahar seçimlerine bağlı bir iç politika malzemesi olarak görme eğilimini koruyanlar var; sanki seçimlerden sonra reel politika egemen olacak, Türkiye gibi gözden çıkarılamayacak önemdeki bir ülkeyle daha normal ilişkiler setine geçilebilecek. Eğer Rusya ile krizden dönüş biçimine bakılarak bu hayaller besleniyorsa, büyük hayal kırıklıkları yaşanacak demektir.

Ambargolarla bunalmış bir Rusya'nın, Türkiye gibi Karadeniz'in kapısını tutan ve ABD'nin rol kapmaya çalıştığı Suriye'de dikkate değer bir müttefik yapılabilecek bir ülkeyle ilişkilerini –önce dışlarını gösterdikten sonra- hızla düzeltmesi, bölge dengeleri bakımından son derece akıllıcaydı. AKP Türkiye'si de buna büyük ihtiyaç duyuyordu ve özür dilemek dâhil olmak üzere geri adımları atmakta gecikmedi.

Ama bu defa böylesi bir U dönüşü zor. İflah olmaz dil aşırılıklarını sürdürüp bir de Türkiye kökenli seçmenlere siyasi talimat vererek doğrudan Almanya seçimlerine müdahaleye yeltendikten sonra adeta olanaksız. Evet, Almanya ve Avrupa, artık asla bünyelerine almasalar da, Türkiye'den vazgeçmezler, ama RTE'den vazgeçmenin engeli ne? Aslında bu karar verilile hayli olmuş gözüküyor. Türkiye'ye dönük son yaptırım kararları da bunun uzantısında. AB ile zaten göstermelik düzeydeki müzakerelerin bile dondurulmasını belki AKP cenahı çok önemsemeyecek; ama Türkiye'ye hazırlık sürecindeki mali yardımların kesintiye uğratılması Türkiye'nin dış kaynak bulmakta giderek zorlandığı ve dış açıklarını dizginleyemediği bir ortamda önemli bir mali darbedir. Daha da önemlisi AB ile Gümrük Birliği koşullarının güncellenmesinin (yeniden müzakere edilmesinin) durdurulmasıdır -ki asıl Türkiye tarafı bunun

için çok istekliydi. (Bu istekliliğin, aslında serbest dış ticaret ilişkilerinin kaybedeni olan bir çevre ekonomisinden neşet ediyor olması başlı başına bir çelişkidir, ama şimdi konumuz bu değil).

Bütün bunların ortak etkisi, Türkiye'nin bir AB hikâyesi üzerinden beslediği doğrudan yabancı yatırımları çekme kapasitesini iyice aşındırması olacaktır. Zincirleme etkiler sürerse, ilerde kısa vadeli sermaye hareketleri bile bundan olumsuz etkilenebilecektir. Ekonomisini dış kaynak bağımlılığı üzerinden döndürebilen bir ülke açısından bunlar tahripkâr tehditlerdir. Nitekim bunun farkına varılmış olacak ki, çaresizce alttan almaya, Türkiye'nin önemini hatırlatmaya, Almanya'nın korumacı politikaları savunamayacağına ve Gümrük Birliği konusunda AB kararlarını tek başına belirleyecek yetkisi olmadığına vurgu üstüne vurgu yapılmakta, AB'ye akıl satılmaya çalışılmaktadır. Bunların Türkiye'yi daha da acze düşmüş göstermekten başka bir sonuca ulaşması beklenemez.

Son olarak Ekonomi Bakanı Zeybekçi'den 'Türkiye'nin Avrasya Gümrük Birliği'ne dâhil olmak için bu yıl başvuruda bulunacağı' hamlesinin gelmesi de işi kurtarmaz. Ne Almanya ve AB'yi buradan tehdit etmek söker, ne de Avrasya Gümrük Birliği AB Gümrük Birliği'nin yerine geçer. Rusya'nın başını çektiği, Kazakistan, Belarus, Kırgızistan ve Tacikistan'ın üye olduğu bu birlik, Rusya dışında, Türkiye'nin dış ticaretinin pek az yöneldiği ekonomisi zayıf ülkelerden oluşmaktadır. Rusya ile olan ticaret ise, Türkiye'nin yüksek enerji bağımlılığı nedeniyle Türkiye aleyhine büyük açıklar vermektedir.

Dünyadaki en kırılgan ekonomiler listesinde ilk beşteki yerini AKP döneminde hiç kaptırmayan bir ülkenin siyasetçileri, mevcut ekonomik kırılganlık göstergelerine bir de iç siyasi istikrarsızlığı eklemek için büyük bir gayretkeşlik içine girmişlerse, ekonominin tökezlemesi için ayrıca dış sürtüşmelere ihtiyaç kalır mıydı? Ama şimdi bu da olmaktadır. Adeta oluşmakta olan 'mükemmel fırtına'nın körüklenmesi işi edinilmiştir.

Türkiye uzun süredir makul bütçe açıkları vererek yüksek dış açıklarını dengelemeyi bir ölçüde başarmaktaydı. Gerçi bunun için hep olağan bütçe gelirlerinin dışına çıkma fırsatlarını kullanmaktaydı (yoğun özelleştirmeler, vergi afları, 2/B arazisi satışları...), ama görünümünü makyajlamayı başarmaktaydı. Oysa 2017 yılında, hem ekonomide durgunluğu aşabilmek hem de Referandumu lehine çevirebilmek için büyük bütçe açıklarını göze aldı, dolayısıyla yılın ikinci yarısında iç borçlanma sınırlarını önemli ölçüde aşmak zorunda kalacak. Üstelik Referandum sonuçları iktidar partisi için İstanbul ve Ankara'nın ve dolayısıyla Türkiye'nin kaybedilebileceği

uyarısını taşıdığı için, toplumun çeşitli kesimlerine yeni teşvikler açılmasından da kaçınılamayacak. Son olarak 200 bin esnafın 768 milyon lirayı bulan anapara borçlarının yeniden yapılandırılması yanında 204 milyon lirayı bulan gecikme cezalarının silinmesi girişimi de bunun uzantısında.

İrili ufaklı şirketlerin kredilerinin canlandırılması veya yeni krediye ulaşabilmeleri için Kredi Garanti Fonu'na bu yıl aktarılan 250 milyar TL'lik kamu kaynağı şimdilik hem bankaları kurtarmış hem de şirketlere nefes aldırılmış gözüküyor olabilir. Ama şirketlerin dış kredilerini çevirmekte eskisinden daha fazla zorlanıyor olmalarının çözümü o kadar kolay değil. (Ödedikleri dış borçtan daha azını borçlanabiliyor yani net dış borç ödeyicisi durumuna düşüyor olmalarının birikimli mali sorunları olur).

Bunlara çift haneye yerleşen enflasyonu ve işsizliği, gençlerin iş bulma umudunun tükenmesini, kamudaki istihdam tercihlerinin liyakat dışında belirlendiği bir ortamda eğitilmiş gençliğin artık üniversite tercihindan vazgeçmeye başlamasını, kamuda keyfi işten atmaları, gelir bölüşümünün alabildiğine bozulduğu bir ortamda işçi ve memurun hak aramasının giderek baskılanmasını, kendi gevşek ihale düzenine bile uymayan bir şirket kayırma tablosunu, çevrenin ve kentlerin yağmalanmasını, dinselleştirmenin toplumu boğacak bir noktaya getirilmesini, cihatçılara destekten cihadı ders müfredatına almaya giden dinbazlığı, bütün bunlara karşı duranlara reva görülen tutuklama baskılarını, hukuk tanımazlığın sistemin işleyişini etkiler duruma gelmesini eklerseniz, bu iktidarın ömrünü uzatmak için baskıdan başka çözümünün kalmadığını görürsünüz. Ama bunların çözüm olamayacağının anlaşılacağı günler uzak değildir. Baskının tükenişi çaresi yoktur.

haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/avrupaya-kafa-tutarken-ekonomi-206995